

Sjónarmið:

Privatisering av fiskatilfeinginum

Tað er rættiliga tíðiligt, at privatiseringsskrímslið er við at sníkja seg uppafur úr skuffini í Tinganesi. Hesa ferð á ein meira sofistikeraðan hátt, líkasum í bit & peaces. Tekin eru um, at ætlanin er ikki at steðga á fyrr enn alt tilfeingið á fýroyagrúnninum er gjørt til handilsvøru, latið fiskiskipaeigarum at skalta og valta við, sum teimum lystir, skrivar Sofus Olsen, cand.Polit, m. a. í sjónarmiðnum í dag:

Í hesum suverenitetstíðum sleppur okkurt óansað aftur við politiska borðinum ella í hvussu er verður ikki givið tær gætur, tað hevur uppi-borðið. Her kunnu vit nevna tað aktuella lógaruppskotið um fiskiveiði í fýroyskum sjógv.

Tað hevur nokk verið í fýrraðrið ella kanska longur aftur, at onkur av Fróðskaparsetrinum hevði grein í Dimmalætting um ognarrættin til fiskin undir Føroyum. Minnst meg rætt, kom, sjálvt um argumentati-onin var rættiliga klødd, kortini ein skilagóð konklusjón burturúr, nevniliga at hann eiga vit øll, sum balast á hesum klettum.

Nú er tað so, at vit ikki bert liva í eini suverenitets-tíð, uttan eisini í eini privatiseringstíð. Í fjør mundi tað vera, at teir, sum tá áttu skip og útróðrarbátar, fingur rættin til at veiða á fýroyaleiðini lógarfestan í 10 ár. Við lógaruppskotið, sum nú liggur í tinginum in mente (fasa tvey) kann ein frykta fyri, at privatiseringsmennirnir ikki helma í fyrr enn tað hevur hepnast teimum at smoyggja handilskvotur ella Individual Transferable Quotas niður yvir høvuðsvinnuna. (Hevði forrestin fyri fáum árum síðan grein í Dimmalætting um hvussu skipanin hevði útartað seg í New Zealandi. Eitt sindur seinri hevði ein stubba um, at new zealendski staturin hevði verið noyddur at gjalda kvotaspekulantum millióna upphæddir, tí

myndugleikarnir, vegna ov-fisking, høvdu skert kvoturnar).

Vit minnst sokallaðu Bygnaðarnevndina, sum av donskum politiskum myndugleikum var noyð inn á okkum. Teirra ætlan við nevndini var at slóða fyri hjá dønum at, um eg so má siga, skera fýroyrka fiskivinnu eftir teirra leisti. Formelt var formaðurin fýroyingur, meðan hann, sum spældi fyrstu violín, var danski flippumaðurin Peter Andersen. Hon var eisini skírð Peter Andersen nevndin og ikki Kjartan Hoydal nevndin. Høvuðsboðskapurin var, at handilskvotur skuldu áleggjast fiskivinnuni. Sum vera man lat høvuðsvinnan sær ikki hesi harraboð lynda, hon avvisti handilskvotum. So mikil stíril var í landsstýrinum tá, at álitið frá Bygnaðarnevndini varð burturgoymt í onkrari skuffu í Tinganesi.

Bæði tey seinastu árin, undir farnu samgonu og aftur undir hesari (landsstýrismaðurin í fiskivinnumálum hevur verið tann sami) hevur pípan fingið annað ljóð. Tað er rættiliga tíðiligt, at privatiseringsskrímslið er við at sníkja seg uppafur úr skuffini í Tinganesi. Hesa ferð á ein meira sofistikeraðan hátt, líkasum í bit & peaces. Tekin eru um, at ætlanin er ikki at steðga á fyrr enn alt tilfeingið á fýroyagrúnninum er gjørt til handilsvøru, latið fiskiskipaeigarum at skalta og

valta við, sum teimum lystir. Í ringasta føri at selja útlandskum spekulantum kvoturnar ella fiskidagarnar fyri nógvan pening. Hendur tað, er livsgrundarlagið hjá fjøldini burtur og suverenitetstankin absurdur. Hvat skulu eremittar og havhestar gera við suverenitet?

Nú um dagarnar fekk eg hendur á eintaki av Shetland Fishing News, har var grein um handil við fiskavkotum. Høvundin er skrivarin í Shetland Fishermen's Association. Er forrestin eisini næstformaður í Scottish Fishermen's Federation. Tað sum ger greinina serliga forvitnisliga og sannførandi er, at heins ung maðurin hevur sera stóran kunneika og vitan um alla fiskivinnu, lokalt og í EU høpi og eisini globalt. Her er greinin í fýroyskari týðing.

Kósin er sett

Allir innan fiskivinnuna her vóru ofarnir, tá tað frættist, at pelagiska fiskiloyvið ella kvotan hjá Silvery Sea var, sum skilst, seld fyri umleið 6,5 milliónir sterlingpund (úr við 70 milliónir krónur) ella ca. 2000 GBP tonsið. Loyvt er at selja pelagisku kvoturnar. Eitt slag av ITQ er galdandi her.

Tíðindi ganga um, at fleiri skotskir fiskasølumenn royna at keypa allar botnfiskkvoturnar, teir kunnu fáa hendur á, fyri at hava nokk til seinri at byggja fiskiskip. Men halda, at tað sum er legalt fyri pelagisku kvoturnar, ólógliga verður praktiserað innan botnfiskaflotan. Vit vita, at fiskivinnan dag og dagliga brýtur lógir og reglugerðir, so tað er helst sannlíkt, at gramlið um handil við botnfiskkvotum er meira enn bert gitingar.

Annars kann sigast, at handil við fiskakvotum eftirhondini meira og meira er vorið eitt globalt fyrbrigdi, er farið at strekkja seg yvirum landamørk. Nevnst kann, at frískir skiparar keypa rættindi at veiða uttanfyri eysturstrond USA's. Eitt annað dømi er, at íslendskt felag hevur keypt stóran part av týska flotanum av frystitrolarum (meira undir viðmerkingum). Í EU verður forrestin handil við botnfiskkvotum loyvdur í 1999.

Uttan iva kemur handilin við fiskakvotum at broyta fiskivinnumyndstíð munda. Til dømis koma fiskimenn og aðrir, sum eiga fiskiskip ella part í einum (og harvið kvotu ella part

av henni) at sita við einum aktivi, sum dag og dagliga økist í virði. Selja teir, ella rættari tá teir selja, verða teir ríkmen.

Men, hvat kemur at henda við samfelag okkara, sum í so stóran mun byggir sína tilveru á fiskiskap, um nú verandi ættarlið av skipaeigarum selur kvoturnar til norðmenn, íslendingar, hálendingar ella aðrar útlandingar? Hetland kemur at missa størsta partin av síni EU kvotu. Tað sum er høvuðsvinnan, kemur møguliga bert at verða viðfáningur. Og tað, sum selt er, kemur neyvan nakran tíð heimaftur. Hetta er ikki nøkur utopisk ræðumynd, tí freistingin at realisera tey einstøku kvotuvirðini verður so ovurhonds stór. Hvussu nógvir alarar sýttu fyri at selja alliloyvi til norðmenn? Ikki nógvir. Hvussu nógvir hendlendiskir fiskiskipaeigarar vilja sýta fyri at selja teirra kvotur til keyparar uttanfyri Hetland. Ikki nógvir eri eg bangin fyri.

Tað stóra vandamálið hjá okkum er, at høvuðstilfeingið, fiskurin í sjónum her um leið, er ogn einstaklinga, er á privatum hondum. Tað kann føra við sær, at samfelagið alt sum tað er kemur í dýrastu neyð. Oljan hevur tey seinastu nógvu árin givið arbeiði til eina mongd av hondum. Her er komin veað í. Byrjanin eil endan hevur gjørt vart við seg. Í ikki so fjarari framtíð verður arbeiðið í oljuvinnuni ikki til longur. Áðrenn oljan fór at renna, var fiskivinnan næstan einasti vinnuvegur her í oyggjum. Skuldi tann vanlukkan hent, at størsti parturin av kvotunum verður seldur útlandinum (íroknaðir skotar og onglendingar), verður sera lítið vinnugrundarlag eftir. Knska okkurt norskt ella skotskt fiskifari leggur at og tekur onkran hendlendiskan fiskimann um-borð. Men in the long term kemur hetta at halda uppat. Tað kemur heldur at verða filippinar, pólandingar og onnur bífing arbeidskraft, sum tikin verður um-borð. Akkurát sum innan farmavinnuna og hjá Røkke.

Eg loyvi mær enn eina ferð at undirstrika, at beiski veruleikin kann blíva, at vit ongur ella fáar kvotur koma at eiga og verða tá fáir ella eingir fiskimenn eftir í Hetlandi. Livilíkindini hjá stórum parti av fólki okkara verða ikki til og koma oyggjarnar tí meira ella minni at avfólkast.

Sofus Olsen, cand.Polit

Hetta er so meginparturin av greinin hjá skrivaranum í SFA. Skilamaður, sum hann er, hevur tað ligið honum uppá hjarta at gera skipaeigarum, fiskimonn-um, annars øllum medborgarum greitt, hvussu trupul støðan kann blíva, um ikki øll gera sít til, at kvoturnar ella meginparturin av teimum verða verðandi ogn hendlenda. Samstundis sum greinin er ein sterk ávaring móti at selja, er hon nokk eisini ein óbeinleidis áheitan á SIC um fíggarligan stuðul til keyp av kvotum, sum eventuelt koma á marknaðin.

Sígga vit burtur frá lótu-vinnunum av olju, so er vinnugrundarlagið í Hetlandi so meinfíkt hjá okkum. Fiskivinnan er alfa og omega hjá báðum oyggjabólkunum. Tí átti endurgivna grein at sagt serisovm fýroyskum plitkarum og landsmonnum sum heild so rættiliga nógv. Hon er ein greið ávaring móti at privatisera tað, sum svimur í sjónum. Hon er ein greið ávaring móti privatiseringsdilluni.

Ein fundamentalur munur er tó millum fiskivinnuna her og hjá grannunum fyri sunnan. Meðan teir fult og heilt eru undirgivinir EU fiskivinnupolitikkinum, sum verður stungin útí kortið bureaukratumum í Brussels og útintur av teimum, hava vit her hjá okkum tann fulla avgerðarrættin sjálvir. Tað er her á landi, at ognarrætturin til fiskin í sjónum hoyrir heima. Nú er ikki allir landspolitikarar júst kendir fyri konsekvent at taka rati-onellar og objektivar avgerðir. Við gongdini hesi

bæði seinastu árin in mente ósannlíkt, at opnað verður fyri handli við kvotum ella fiskidøgum ov, sum nevnt, at tær í ringasta føri verða seldar útlandskum spekulantum at vinna sær gull og grønar skógar burturúr.

Viðmerkingar:

1) Silvery Sea var gamal og lítil kraftblokkabátur. Á veg til Danmarkar at landa 400 tons av nebbasild og komin uppundir land, var skipið ásigat av týskum farmaskipi. Tað sakk beinan vegin og øll manningin, fimm mans, sjólóttust. Silvery Sea átti sum nevnt pelagiska kvotu, sum fyri stuttum varð seld felagnum Interfish í Plymouth. Eigarin av Interfish er hálendingur. Hendlendingar bjóða upp móti 6 milliónir GBP, men vóru teir ov stuttir.

2) Íslenska felagið, sum keypti týsku frystitrolarnar er Samherji á Akureyri. Samherji hevur nýliga gjøgnum týska dótturfelagið keypt trolarafelag í Aberdeen. Onward Fishing Company, sum eigur 4 trolarar við kvotu í Barentshavinum og í Norðsjónum. Onkur sigur, at Samherji eisini hevur fingið fótin fastan her á landi, tó ikki enn í fýroyskum sjógv.

3) Skrivarin í Shetland Fishermen's Association segði nú um dagarnar, at teirra PO ikki so langt aftur í tíðini keypti botnfiskkvotu fyri 250 GBP tonsið. Fyri nøkrum døgum síðan keyptu teir kvotu, men nú var tonsa-prísurin 1600 GBP.

Sofus Olsen

